

A HABEAS CORPUS MUNKACSOPORT ÁLLÁSPONTJA AZ ABORTUSZHOZ VALÓ JOG SZABÁLYOZÁSÁRÓL

Az Alkotmány 66.§-a szerint »a Magyar Köztársaság biztosítja a férfiak és a nők egyenjogúságát minden polgári és politikai, valamint gazdasági, szociális és kulturális jog tekintetében«. A kormánynak a magzati élet védelméről szóló törvény módosítására irányuló T/2293. számú javaslata számos vonatkozásban ellentétes az Alkotmány eme szakaszával. A HCM szerint a férfiakat és a nőket egyformán illeti meg az önkéntes, félelemtől és egészségre való kockázatoktól mentes szexualitás joga. A kormány törvényjavaslata azonban egyoldalú, kizárólag a nők intim életébe való állami beavatkozást ír elő. A terhességet a férfiak okozzák, de összes egészségügyi kockázatát a nők viselik, végződjék akár abortusszal, akár vetéléssel, akár szüléssel, akár a nő halálával. A biológián változtatni nem lehet – az viszont elfogadhatatlan, ahogy a társadalom a terhességgel kapcsolatos összes morális, jogi és anyagi felelősséget is a nőkre hárítja. A törvényhozás feladata a férfiak és nők jogai közötti méltányos egyensúly kialakulásának előmozdítása volna, s nem pedig az, hogy a nőellenes egyoldalúságot tovább tetézzék.

A törvényjavaslat gerincét a nőkkel szembeni azon előítélet adja, mintha a nők elemi kötelessége volna minden megfogant magzat megszülése és fölnevelése, s szinte csak lustaságból akarnának ez alól egyes léha nők kibújni. A kormány képmutató érvelése szerint a törvényjavaslat a végső döntést az állapotos nőre bízta, noha nyilvánvaló, hogy a nőt saját sorsa irányításában számos módon gáncsolni kívánják. Látható, hogy az erkölcsi ítéletet a nő bűnösségéről az elfogult közhatalom kívánja kimondani.

Míg egyetértünk azzal, hogy az elsődleges cél a nem kívánt terhességek megelőzése, elégedetlenek vagyunk az erre tett javaslattal, mivel a fogamzásgátlás kapcsán a törvényjavaslat kizárólag a nőkkel foglalkozik: noha ezt a javaslat igen elővigyázatosan igyekszik nem kimondani, mégis kiviláglik a javasolt megoldás tartalmából. A védőnői hálózatra kívánja bízni a rászorulókat ellátását a terhesség megelőzésére alkalmas eszközökkel; ugyanakkor nem javasol a kormány olyan oktatási formákat, melyek a férfiaknak a védekezéssel szembeni – jelenleg többnyire igen elzárkózó – attitűdje megváltoztatására irányulnának. Sem a javaslat, sem indoklása nem tesz említést a nem kívánatos a teherbe *ejtés* megelőzéséről. A legtöbb, a nő által nem kívánt terhesség oka az, hogy

a férfi nem volt hajlandó védekezni,

illetve figyelembe venni, hogy a nő nem kíván közöszlenni. Ezen kell változtatni, s nem pedig a nők terheit növelni. A férfiak óvszerhasználatával valamennyi női fogamzásgátló módszerrel ellentétben semmilyen egészségügyi kockázatot nem jelent (sőt a fertőző betegségek ellen is véd), ezért méltán elvárható, hogy a kormány a férfiak óvszerhasználatának támogatására és interiorizált oktatására fordítsa anyagi forrásait, ne pedig a nők felelősségét előtérbe helyező tablettákat és egyéb módszereket támogassa.

A gumióvszer elutasítottágának legfőbb okai olyan előítéletekben gyökereznek, hogy az »nem férfias«. »Férfiasnak« ugyanis a pillanat hevében véghezvitt szexuális aktust szokás tartani, mely során nem gondolkodunk holmi következményekről. Azt, ha a férfi rábírja a nőt, dobja sutba érdekeit. A »férfias« attitűd számára csak az a pillanat van, amikor *övé lesz a nő*; ez a felfogás a nővel való kapcsolatot nem folyamatként fogja fel, hanem birtoklás vissza-visszatérő pillanatainak sorozataként. Nem »férfias« a nőt állandóan jelen lévő személynek tekinteni: a »férfias« szerep abban áll, hogy a nők valóságos gondjainak megismerése helyett a nő lepárolt mítoszáról beszéljünk. A *közös(?)*ülés utáni idő, ezzel együtt az, hogy a nő esetleg most éppen teherbe esik, az egyszerűen nem létezik. »Férfias« az, ha a nőt maszturbációs segédeszköznek tekintjük, és nem személynek. A szexuális aktus, ahogyan azt »férfiasan« el szokás képzelni, durva és magányos aktus. (Amint azt a nyelv is híven tükrözi.) Ez a szemlélet tükröződik abban, hogy a terhesség kizárólag a nő ügye: hiszen a férfi csak kielégítette a vágyait, majd, mint ki jól végezte dolgát, távozott.

A kockázat a nőé.

A patriarchális felfogásban ezzel a férfi – egy csöppet sarkítva – csak annyiban kénytelen számolni, hogy annál »férfiasabbnak« tarthatja magát, minél nagyobb veszélyt okozott a nőnek. Ha a nőt teherbe ejti, az a férfi »potenciáját« bizonyítja, s nem nemtörődömségét. Egyértelmű, hogy a gumióvszer elutasítása olyan játszma, amelyben a férfiak a nők feletti hatalmukat kívánják újból és újból kifejezni. A törvényhozás feladata az imént leírt társadalmi diszkrimináció elleni küzdelem, s nem pedig az, hogy bajukért a gyengébbeket, a nőket okolja.

Az állapotos nőknek joguk van a terhességmegszakításra, amennyiben nem kívánják gyermeket szülni. Az abortuszért folyamodó nők álláspontunk szerint áldozatok, akiket a legnagyobb alázattal és megértéssel kell segítenie mindenkinek. Ha a nő gyermeket kíván szülni, akkor viszont őt ebben az elhatározásában támogatni kell. Nőellenes törvény az, amely érdekellentétet lát a várandós nő és magzata között (ideértve a Pol-

gári törvénykönyvnek a méhmagzat gondnokáról szóló 10.§-át is). Nincs szükség önálló magzatvédelmi törvényre: A terhes nőt és várt gyermeküket együtt kell védeni. A magzatnak a nőtől való védelméről szóló legenda csupán azt szolgálja, hogy elfedjük a lényegét: a nőt kellene védeni a férfiaktól. Nyilván nem véletlen, hogy a magzatvédők többsége férfi.

Ha egy nőt akarata ellenére teherbe ejtettek, az a legkevésbé rossz esetben is

baleset.

A szerencsétlen helyzetbe kerültekkel tanúsítandó szolidaritás teljes hiányát látjuk abban, hogy a javaslat az abortusz elvégzését díjfizetéshez köti. Ellenben ha valaki például sok cigarettát szív, és ettől érszűkülete lesz, akkor ingyen megműtik, jöllehet a cigarettaszívás sokkal inkább felróható, mint a terhesség.

A Habeas Corpus Munkacsoport szerint az egészségügyi törvényben kellene szabályozni, hogy bármely nőnek ilyen igénye esetén 3 napon belül megszakítsák terhességét. Ha a vonat alá löknek bennünket, akkor sem az az eljárás, hogy a védőnő kioktat bennünket az elővigyázatáról és három nap múlva ismét megkérdezi, vissza akarjuk-e varratni a lábunkat, hanem **haladéktalanul segítséget nyújtanak**. Bármiféle külön engedélyeztetési procedúra gyakorlatilag a nők hibáztatását jelenti olyasmi miatt, amiről általában nem ők, hanem a felettük hatalmat gyakorló férfitársuk tehet.

Ellenkező értelműre kell változtatni a hatályos magzatvédelmi törvény 8.§ (2) bekezdését. A bajba esett 14–18 év közötti nők képesek önállóan dönteni terhességükről. Az, hogy az abortuszhoz a törvényes képviselő (szülő) írásos nyilatkozata szükséges, tragikusan kiszolgáltatja őket. Ha a gyermeknek nincs olyan bizalmas kapcsolata szüleivel, hogy segítségükre számíthatna, csakis bajt okozhat az állam a szülők kötelező bevonásával. Azt már elképzelni sem kívánjuk, mi van akkor, ha a szülő mintegy büntetésből tagadja meg gyermeke abortuszkérélmének aláírását. A szabályozás célja a segítségnyújtás kell, hogy legyen, s nem a bajba esett fiatal nőkkel való újabb, immár egész életre szóló kitolás.

Logikailag is teljesen értelmetlen az abortuszhoz való jogot csak a nő válsághelyzete esetére lehetővé tenni (lásd a Javaslat 2.§-át). A nők ugyanis **előrelátásra képes lények**, s akár úgy is ítélik, hogy nem a terhességgel, hanem a gyermek megszülése után kerülnének válsághelyzetbe. Ha a törvény – a hatályos megoldáshoz hasonlóan – az abortuszt a nőnek az állapotossága alatti válsághelyzete esetén teszi lehetővé, ezzel elvileg vitatja el a nőtől életük tervezésének jogát.

A nők bántalmazásáról szóló szakirodalom külön jelenségként tárgyalja a fogamzásgátlás megakadályozását, illetve azt, hogy a bántalmazó szándékosan ejti teherbe áldozatát, annak akarata ellenére. A hatályos törvény és az azt megerősítő javaslat azon a téves elképzelésen alapul, mintha a nem kívánt terhesség okozná a válsághelyzetet, holott tipikus esetben az csupán indikátora a nők elnyomottságának: annak, hogy olyan kapcsolatban élnek, melyben a férfi nőpartnerével szemben felelőtlenül viselkedik. Tragikusnak tartjuk, hogy a kormányt a jogalkotás során nem a valós tények, hanem a mindenért a nőt hibáztató előítéletek vezetik.

Eme előítéletek rosszindulatú iskolapéldája a Javaslat 3.§-ának indoklása. Ez a szakasz a külföldi állampolgár nők esetében az abortuszt háromhavi magyarországi tartózkodás esetén tenné csak lehetővé. Az indoklás

a szerencsétlen helyzetű nőt mélységesen lenéző

kifejezéssel az »abortusz-turizmus« megakadályozását hozza föl célként. A HCM szerint a kiszolgáltatottaknak törődés és szolidaritás jár, s nem gúnyos kirekesztés. Ésszel föl nem fogható, miért akar olyan helyzetet teremteni a törvény, hogy ha egy nő egy évre hazánkba érkezik, és itteni tartózkodásának második hetében fedezi fel terhességét, akkor a terhességmegszakításra egyáltalán ne legyen módja, csak akkor, ha hatalmas terhek árán visszautazna hazájába. Az Alkotmány 70/A.§-a szerint »a Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi ... jogokat, bármely megkülönböztetés ... nélkül.« Azt sem értjük, hogy az abortuszt a magyar állampolgárok közül miért csak az állandó jelleggel Magyarországon tartózkodók kérhetik (a hatályos törvény változtatni nem javasolt 3.§-a).

A Habeas Corpus Munkacsoport közhasznú jogvédő egyesület. 1997 óta működik ingyenes jogsegélyszolgálatunk. Általánosságban akkor vállalunk tanácsadást illetve biztosítunk jogi képviselőt, amikor ügyfelünknek a testével, a magánéletével kapcsolatos önrendelkezési jogát vagy személyes méltóságát megsértik. Fontosnak tartjuk a szexuális önrendelkezés jogát, a nők és a szexuális kisebbségek egyenjogúságát. Nemcsak az állam önkényes beavatkozásai ellen kívánunk föllépni, segítséget nyújtunk ügyfeleinknek a munkáltatók, orvosok, családtagok és mások jogsértő cselekményei esetén is. A hatályos magyarországi jog az eddigi eseteink kisebb részében bizonyult alkalmasnak az ügyfeleinket érő méltatlan hátrányok orvoslására. Többször azt tapasztaltuk, hogy bár a törvények elvben lehetőséget adnak a jogsérelem orvoslására, a bíróságok kereseteink alapos cáfolata nélkül, talán előítéletek hatása alatt hozzák meg a jogsértést fenntartó ítéleteiket. Honlapunkon számos dokumentumunk megtalálható: <http://www.netstudio.hu/hc>

A HCM elutasítja a kötelező tanácsadás minden formáját, mivel az sérti a nők lelkiismereti szabadságát, magánélethez való jogát, továbbá fokozza a férfiak és nők jogegyenlőtlenségét: a férfiaknak az új törvény szerint sem kellene számot adniuk arról,

miért mulasztották el a gumióvszer használatát,

s nem is tájékoztatnák őket kötelező módon ennek szükségességéről és hasznosságáról. Az abortusz feltételül szabott bármiféle procedúra az áldozatokat bünteti, ahelyett, hogy segítené őket.

Annak a nőnek, aki a terhessége megtartásáról való döntéshez – önként – segítséget igényel, képzett **pszichológusokat** kellene biztosítani, s nem pedig olyan védőnők elé kell őt rendelni, akikre még csak a szociális munkások szabályai sem vonatkoznak. Így ellenezzük azt is, hogy a tanácsadást civil szervezetek végezzék. Az egyesületek és alapítványok munkatársainak szakmai kontrollja kidolgozatlan, a törvényjavaslat semmi-

Az abortuszról vallott álláspontunk szerint a nők méltóságához és önálló döntéshez való jogát nem csorbítani kell, hanem éppen ellenkezőleg, alkotmányos jogként rögzíteni. Sajnos többször is értesültünk olyan esetről, amikor az abortuszért folyamodó nőt a védőnő vagy az orvos megalázó bánásmódban részesítette. Úgy véljük, sérti az akarata ellenére állapotos nő méltóságát, ha »kismamának« szólítják, ha négyhónapos abortumokról készített képeket mutatnak neki, ha misére küldik, ha gyilkosnak nevezik, ha a fájdalomcsillapítás nélküli műtét közben azt kérdezik tőle, »bezzeg akkor jó volt?« Fölháborítónak tartjuk, ha a nemi erőszak áldozatának kioktatónan a fogamzásgátlásról beszélnek. A lehetséges törvényes eszközökkel fel kívánunk lépni a nők személyiségi jogainak ilyfajta megsértései ellen. A Habeas Corpus Munkacsoport ingyenes jogsegélyszolgálatára minden olyan nő rendelkezésére áll, akit abortuszával kapcsolatos megaláztatás ért. Telefonszámaink: 06 1 3398160, valamint 06 30 99 65 666

féle módon nem taglalja ennek kritériumait, igen nagy a veszélye annak, hogy szélsőséges irányultságú személyek kapnának de facto közhatalmi jogosítványt. (Hisz mi lenne akkor, ha a munkatárs hetekig packázik – nincs itt, nem ér rá, rossz a fénymásoló, stb. –, a terhesség egyre veszélyesebbé válik.) Az ALFA szövetség botránya is megmutatta, hogy a magzatvédők igen szorgalmasan és energikusan küzdenek a nők életésélyei ellen. Mi lenne, ha ezentúl ÁNTSZ-engedéllyel tehetnék ugyanezt??

A nők személyiségi jogait súlyosan csorbítja, hogy az állapotos nő *megsegítésére* irányuló tanácsadás elkötelezetten a magzat megtartására irányuljon. Ez a pártosság ellentmond a segítő szakmák legelemibb szabályainak. Az a nő, aki terhessége kezdetén csak az erőteljes állami beavatkozás hatására dönt magzata megszületéséről, vajon hány de hány valódi válsághelyzetbe kerül majd gyermeke nevelése közben? Nem fogadható el erre az a cinikus válasz sem, hogy a segítő szolgálat a nőt majd mindig

kisegíti a csávából, amibe ő taszította.

A teljes jogfosztással érne föl, ha szándékosan akarnánk egy nőnek folytonos életválságokat okozni.

A magzat megtartása érdekében történő »tájékoztatásnak« a törvényjavaslat 4.§-ában írott módját valójában több irányból jövő *nyomásgyakorlásnak* látjuk:

1. Az állapotos nőt tájékoztatni kellene »az örökbefogadás lehetőségeiről«. Ez az eufemizmus helyes értelmezésben nyilvánvalóan az örökbeadásról szól. Azaz: *tartsd meg a gyermeket, aztán add oda másnak*. Cinikus, a nőt pusztán gyermekkihordó edénynek tekintő álláspont ez.

2. Az e) pont szerint a terhességmegszakítás veszélyeiről kell tájékoztatni a nőt. Az önrendelkezési jog megfontolt gyakorlásához viszont az összes alternatíva várható következményeinek minél teljesebb megismerésére van szükség. Az abortusz esetleges veszélyeiről szóló és a nő lelkiismereti szabadságába nemegyszer belegázoló jelenleg is egyoldalú, manipulatív »tájékoztatást« kiegyensúlyozott, például a terhességnek és a szülésnek az abortuszénál több egészségügyi következményére és kockázatára is kiterjedő ismeretterjesztéssel kell felváltani. Csak így mozdítható elő az Alkotmánybíróság által is hangoztatott cél, hogy az állapotos nő »tudatosan döntsön magzata megszületéséről vagy terhessége megszakításáról«. De a terhes nők támogatásának nemes célja is azt kívánja, hogy idejében széles tudást kapjanak a terhesség alatt a szervezetükben lejátszódó folyamatokról, s megfelelően felkészülhessenek a terhesség okozta biológiai változásokra – hogy például kevesebb fogukat veszítsék el a szülés miatt.

3. Határozottan tiltakozunk az ellen, hogy az abortuszért folyamodó nőt csak akkor tájékoztassák a terhességmegszakításhoz való jogáról és a beavatkozás körülményeiről, ha az

első tájékoztatás »ellenére« másodszor is megjelenik.

Ez nem csupán törvénybe foglalt kisstílű hivatali packázás, de éppen a legkiszolgáltatottabb, legelesettebb nőkkel szembeni példátlan visszaélés. Ordítóan ellentétes a legalapvetőbb jogelvekkel: még a büntetőeljárás is azzal kezdődik, hogy a terheltet felvilágosítják jogairól. Amit bűncselekmény elkövetésével vádolt emberekkel sem lehet megtenni, bajba esett nőkkel lehet?! Ez a boszorkányüldözéshez fogható, visszatartóan nőgyűlölő szabály attól akarja megfosztani a nőket, hogy érdeklődjenek a nyilvános jogszabályokban

foglalt jogaik felől. Elképzelni sem tudjuk, miféle elmében született meg ez a javaslat.

4. A védőnőket nem tartjuk alkalmasnak a *fogamzásgátlásról* tartandó tanácsadóra, hiszen az nemegyszer még a nőgyógyászok tudását is próbára teszi. Számos női fogamzásgátló eszköz számos nő részére ellenjavallt. Ezzel szemben a gumióvszer a férfiak 99,99%-a számára alkalmas eszköz a védekezésre. Az orvosi képzettséggel nem rendelkező munkatársak inkább a gumióvszer terjesztésére lennének alkalmasak.

5. Szükségesnek látjuk, hogy a törvény szögezze le, nem kötelezhető a »tanácsadásnak« nevezett agymosásra, aki bűncselekmény áldozata.

6. El kell törölni a hatályos magzatvédelmi törvény 12.§ (5) bekezdését. Ez arról rendelkezik, hogy ha a terhesség bűncselekmény következménye, a büntetőeljárás megindulását a nyomozó hatóságnak kell igazolnia. Ez a rendelkezés nincs figyelemmel arra, hogy az erőszakos közösülés büntette magánindítványra büntetendő, s hogy a Büntetőeljárásról szóló törvény 123.§ (3) bekezdése szerint »A magánindítványt attól a naptól számított 30 napon belül kell előterjeszteni, amelyen a magánindítványra jogosult a bűncselekmény elkövetőjének kilétéről tudomást szerzett.« Sokszor csak akkor derül ki, hogy az erőszakos közösülésnek terhesség a következménye, amikor ez a határidő már lejárt. A házasságon belüli erőszak esetében például nem telik hónapokba az elkövető kilétének megállapítása.

7. Hiába rendelkezett a törvény eddig is arról, hogy a »tanácsadásnak« tiszteletben kell tartania az állapotos nő érzéseit és méltóságát, a védőnők a valóságban sokszor megalázták az abortuszért folyamodó nőket. Például kismamának szólították az abortuszkérőt, magzatvédő propagandafilmeket nézettettek velük, vagy épp erőszakot elszenvedett nőket oktattak ki a fogamzásgátlásról. Ezt a maga eufemisztikus módján a törvényjavaslatnak az 1.§-hoz fűzött indoklása is elismeri: »A gyakorlatban – természetesen (sic!) – a Szolgálat szerepében eddig is hangsúlyosak voltak a módosításnak megfelelő feladatok, azonban e feladatkörnek az egyértelmű törvényi alapjai hiányoztak.« Magyarul: a törvényjavaslat célja

az eddigi törvénytelen gyakorlat szentesítése.

Nem lehet szó nélkül elmenni amellett, hogy ez a sokszorososan nőellenes koncepció lényegében az Alkotmánybíróságtól ered. De nem a AB-határozat rendelkező részéből, hanem a senkit semmire sem kötelező indoklásának *egy* fejtegetéseiből. Ez több alternatívát is lehetségesnek látott – noha az AB-nek nincs arra hatásköre, hogy elemezgesse, mimindent tehetne, ha ő lenne a törvényhozó. Az AB önszorgalomból írott esszéjének ötletei közül a HCM csak azt tartaná a nőket felnőttek tekintő megoldásnak, ha a törvényhozó nem az abortusz feltételeinek meghatározásával, hanem a gyermeket vállaló nők messzemenő támogatásával kívánná a gyermekvállalást elősegíteni. Ennek mellesleg az az értelme is meglenne, hogy a nők nem válnának partnerüknek kiszolgáltatottá. Ugyan a demagógiában nincs fölső határ, de ezennel javasunk a terhesség 3. hónapjától a gyermek 3. évéig terjedő, a szülő nőnek (vagy az első félév után az apának) alanyi jogon – és nem kérelemre – járó, a nő (apa) korábbi átlagkeresetével megegyező, de legalább a minimálbér kétszeresét kitevő juttatást. Csak így lehetne kiküszöbölni a nők természet adta hátrányait, s elérni azt, hogy a nők számára

ne önfeláldozást jelentsen a gyermekvállalás.

A legtisztább helyzetet azonban kétségkívül az jelentené, és az AB-határozatok fölötti vitát is fölöslegessé tenné, ha az Országgyűlés a nők egyenjogúságának kiteljesítése érdekében magát az Alkotmányt módosítaná. Az alkotmány 19.§ (1) bekezdése szerint »a Magyar Köztársaság legfelsőbb államhatalmi és népképviselői szerve az Országgyűlés«, tehát indokolatlan az Alkotmánybíróságra hárítani az abortuszjogról való végleges döntést. Elégtelen a hatályos alkotmány 66.§ (2) bekezdésének rendelkezése, mely csupán az anyáknak – mint passzív alanyoknak – nyújtandó támogatásról és védelemről ír. A HCM szerint nem lovagias semmitmondásra van szükség, hanem a nők jogainak világos kifejezésére. Be lehetne iktatni az alkotmányba, hogy

- a Magyar Köztársaság messzemenően elismeri a nőknek a gyermekvállalással kapcsolatos terheit, s a férfiak és nők jog- és esélyegyenlősége érdekében azokat minden lehetséges módon többletjogokkal kompenzálja;
- tilos korlátozni a nők jogait a bennük megfogant magzatra vagy megszületett gyermekükre hivatkozva;
- a nőket teljes szabadság illeti meg a gyermekvállalásról hozandó döntéseikben.

Juhász Géza, szóvivő
2000 március 14